

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№10

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025

oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 925 sahifa.
2025-yil, oktyabr,

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIY TAJRIBASI	37
Kadirxodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA‘LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA‘RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA‘LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	80
O. Nurmuradov	
ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA BUXGALTERIYA MA‘LUMOTLARINING ICHKI AUDIT JARAYONIDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING AHAMIYATI	85
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li, Muxitdinov Shoxijaxon Xudoyor o‘g‘li	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	90
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
KORPORATIV TUZILMALARDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA‘MINLASHNING AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI ROLI	95
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Raxmatov Faxriddin Xasanovich	
GLOBAL RIVOJLANISH JARAYONIDA SUG‘URTA XIZMATLARINI ISLOH QILISH MASALALARI	99
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li	

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	103
<i>Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li</i>	
BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINING AHAMIYATI	109
<i>Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich</i>	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА НА РЫНКЕ ТРУДА.....	115
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
RESURSLARNI SOLIQQA TORTISHGA OID TADQIQOTLARNING NAZARIY TAHLILI.....	123
<i>NasimdjanoV Yunusjon Zoxidovich</i>	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH: XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA PROGRESSIV TARIFLARNI LOYIHALASH	129
<i>Abduraimova Nigora Abdugapparovna</i>	
DAVLAT RAQAMLI LOYIHALARI: UZINFOCOMNING TA'LIM TIZIMI VA IQTISODIY SAMARADORLIKKA QO'SHGAN HISSASI	134
<i>Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li</i>	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПАСПОРТОВ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ.....	140
<i>Мансурова Сайёра Бахтияровна</i>	
BANK XIZMATLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	148
<i>Xolikova Oydin Olimjonovna</i>	
PNEVMOMEXANIK YIGIRISH TEXNOLOGIYASI XUSUSIYATLARI	153
<i>Jumaniyazov Kadam, Salimov Shuhrat Halimovich, Nazarov Ramazon Anvarovich</i>	
GREEN INDUSTRY AND THE ECONOMY OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY CONSTRUCTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S OPPORTUNITIES.....	158
<i>Mansurova Sayyora Bakhtiyor kizi</i>	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI	166
<i>Suyunov Asror Baxtiyorovich</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINING MIKRO VA MAKRO TUZILMALARI, ULARNING FUNKSIONAL METADOLOGIK TAMOYILLARI.....	171
<i>Z.Teshayev</i>	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARNI BOSHQARISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	176
<i>Ismailov Allayor Rashidovich</i>	
MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHDA ISHLAB CHIQRISH XARJATLARINI OG'ISHISHLARI VA ULARNI TAQSIMLASH	183
<i>Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li</i>	
ПОВЫШЕНИЕ СТОИМОСТИ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ АУТСОРСИНГА	186
<i>Исмагулова Гульмира Нуралиевна</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYASI.....	193
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL VA TASHKILYIY MEXANIZMLARI.....	198
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLARNI JALB QILISHDA XALQARO TAJRIBA.....	203
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li</i>	

MEHNATGA LAYOQATLI TRANSPORT SOHASIDAGI AHOLINI ISH O'RINLARI BILAN TA'MINLANGANLIK HOLATINI TAHLILI	207
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
TO'QIMACHILIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MODELI	212
Mdraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI DIVERSIFIKATSIIYASI VA GAROV TA'MINOTI SIFATINING BANK BARQARORLIGIGA TA'SIRI	220
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
O'ZBEKISTON - 2030 STRATEGIYASI DOIRASIDA TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	226
Norova Nozima Nabiyevna	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KLASTERLI MEXANIZMI TAHLILI	232
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TUZILMALARIDA MOLIYAVIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	236
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
XALQARO SAVDONING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	242
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHNING YANGI TIZIMINI JORIY ETISHGA QARATILGAN NAZARIY JIHATLAR	247
Dusanov Salim Mamarasulovich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	254
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
DAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARIDA QURILISH XARAJATLARI HISOBINI YURITISH	262
Ostonokulov Azamat Abdugarimovich	
РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ ИНТЕГРАЦИИ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ В ТУРИСТИЧЕСКУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН	273
Хошимова Камилла Навфал қизи	
A NEW STAGE IN THE APPLICATION OF MARKET MECHANISMS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	285
Ibrayim Maxkamov	
RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	291
Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA DXSH ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINING SHAKLLANISHI	297
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH	301
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	306
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
СИНТЕЗ НЕЧЕТКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕПЛОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	311
Бахриева Хуршида Аскарходжаевна, Сафаров Шохрух Шарофович, Бахрамов Муҳаммадали Ералиевичасистент	
ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК КАТАЛИЗАТОР ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	319
Базарова Гулнара Гуламовна	

O'ZBEKISTON KORXONALARINING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BANK KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	323
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QUESTIONS ABOUT THE STUDY OF PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF APPLICATION OF LOADING AND EXTRACTING EQUIPMENT	327
Azamat Umirzokov	
MATOLARNING HAVO O'TKAZUVCHANLIGI KORRELATSION TAHLILI.....	334
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINI SUG'URTALASHNING AFZALLIKLARI	339
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
IKKI QATLAMLI ARALASH TOLA TARKIBLI TRIKOTAJ TO'QIMASINI OLIISH USULI	343
Usnatdinova Elmira Faxratdinovna, Mirusmanov Baxtiyor, Abdurahimova Fazilat Abdullayevna	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA ENG ILG'OR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINING OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI.....	347
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN: CROSS-SECTORAL ANALYSIS.....	354
Jumayeva Kamola Azimjonovna, Khasanova Iroda Azizbek kizi	
KORXONA INVESTITSION FAOLLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI XUSUSIDA	362
Ilyasova Barno Axmadovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI O'ZLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	371
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH ASOSIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	378
Raximov Eshmurod Normuradovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	385
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY KONSEPTUAL MEKANIZMLARI.....	392
Jalolov Abbasxon Ravshanxon o'g'li	
TEPKI UZELI KONSTRUKTIV XOSSALARI TAHLILI	398
Bozorova Farida Maxmudjonovna	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЪЕДИНЕНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА НЕФТЕПРОДУКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	405
Пулатов Дилшод Хақбердиевич, Маматкулов Салимжон Рахмонкулович, Хужамурадов Аброрбек Рўзимурат ўғли, Воронин Сергей Александрович, Абдиев Мансур Мусурмонович	
OLIY TA'LIMGA INVESTITSIYA SIYOSATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLAR	410
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE NETWORK.....	416
Bahriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
YANGI O'ZBEKISTON INVESTITSION MUHIT VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	421
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
МНОГОМЕРНАЯ БЕДНОСТЬ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ: ОЦЕНКА ЧЕРЕЗ РАМКУ МРІ	426
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
ОЦЕНКА И ОПТИМИЗАЦИЯ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБМЕННОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	430
Норбаева Мухлиса Акрам кизи	

RAQAMLI TO'LOVLAR ASOSLARI VA XAVFSIZLIGI	440
<i>Yaqubov Azizbek G'anibekovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	444
<i>Xomidov Xojjakbar Adxamovich</i>	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	449
<i>Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna</i>	
O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING SHAKLLANISHI VA BARQAROR RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	454
<i>Suleymanova Shoira Alavxanovna</i>	
MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING O'RNI	459
<i>Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi</i>	
MEHNAT BOZORINI OPTIMALLASHTIRISHNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	464
<i>Botirova Sarvinoz Bobir qizi</i>	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	469
<i>Qurboniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH USULLARINING MANBALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	474
<i>Boboqulov Akmal Muborakbekovich</i>	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING MOHIYATI VA TURLARI.....	482
<i>Zufarov Akmal Gulamiddinovich</i>	
FISKAL BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	491
<i>Sulaymonov Farrux Shuxratovich</i>	
ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	496
<i>Хазраткулова Лола Нармуминовна</i>	
BANK MAJBURIYATLARI VA AKTIVLARINING VAQTINCHALIK NOMUTANOSIBLIK LARI RISKINI KAMAYTIRISH	502
<i>Ibrohimov D.M.</i>	
O'ZBEKISTON RAQAMLI PLATFORMALARI FAOLIYATIDA RAQOBAT SIYOSATINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	507
<i>Saparov Islom O'Imasovich</i>	
RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLARINING QISHLOQ XO'JALIGIGA TATBIQI.....	514
<i>Abdikarimova Zilola Baxramovna</i>	
TIJORAT BANKLARI KAPITALI TARKIBIDA DAROMAD MANBALARINING ULUSHI VA KAPITALLASHUV JARAYONIDAGI O'RNI	520
<i>Tursunov Mustafo Mirzayevich</i>	
AHOLINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMIDA INSTITUSIONAL HAMKORLIKNING O'ZIGA XOS JIHATLARI TAHLILI	524
<i>Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna</i>	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI	528
<i>Bobojonova Sevara Baxrombek qizi</i>	
MINTAQA SANOATI RAQAMLI XIZMATLAR BOZORIDA TIJORATLASHTIRISHNI "SMART" MODELI	533
<i>Norov Murodjon Maxmudovich</i>	

TOMORQADAN SAMARALI FOYDALANISH- KAMBAG'ALLIK MUAMMOSINI YUMSHATISHNING MUHIM OMILI	539
Xamidjon Shaxobov	
SUG'URTA KORXONALARIDA REZERVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	544
Najimova Nigora	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHDA XITOY BOZORINING O'RNINI	549
Mardanov Aziz Yusupovich	
THE IMPORTANCE OF GREEN ENERGY IN THE ECONOMY OF FERGANA REGION: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS	555
Khayrullaev Zoidjon	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNING UNDIRILISHI BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	559
Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	563
Muyassarzoda Fayziyeva	
MOLIYAVIY MEXANIZM SIFATIDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BELGILASHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI	570
Abdullayev Erkinjon A'zamovich	
MAMLAKAT YAIM QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL USULLARI ASOSIDA PROGNOZLASH	578
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
XALQARO TURIZM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	585
Eshtaev Alisher Abdug'aniyevich, Ivatov Irisbeg	
TASHKILOTDA PR (PUBLIC RELATIONS) XIZMATINING IQTISODIY ROLI VA SAMARADORLIGI	590
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	600
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
BARQAROR MOLIYAVIY RENTABELLIK BANKLARNING DAROMADLILIGINI TA'MINLASH OMILI SIFATIDA.....	606
Umarov Davron Shavkatovich	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR.....	612
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) В ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИИ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ	618
Атабоева Шахризода Равшановна, Бекчанов Бекчан Юлдашевич	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	623
Киличева Ф.Б.	
DAVLAT TIBBIYOT MUASSASALARIDA DEBITORLAR VA KREDITORLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	628
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
NARX BELGILASH-IQTISODIY MANFAATDORLIKNING ASOSIY OMILI VA NARXNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	635
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
SUTNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDAGI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAHLIL QILISH	639
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	

O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	644
Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich	
IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINING XORIJ TAJRIBASI.....	652
Akrom Mardiyev	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGI TAHLILI	659
Ulashbayev Shohruh Abdivaxobovich	
CHARACTERISTICS OF APPLYING NEW HETEROCOMPOSITE POLYMER MATERIALS IN ENGINEERING ACTIVITIES	665
Umida Ziyamukhamedova, Mirjalol Abdulakimov	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ «МАХАЛЛАБАЙ»: ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ТЕОРИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ.....	672
Қосимжонов Нозимжон Қозимжон ўғли	
EKOLOGIK AUDITNI TASHKIL ETISHDA RISKLARNI JORIY ETISH TARTIBI	676
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
CORPORATE CULTURE AND ITS ROLE IN TALENT MANAGEMENT	683
Shoyunusova Arofat, Sanjar Mirzaliev	
SIRDARYO VILOYATI SHAROITIDA BIOMASSA ASOSIDA OZUQA ISHLAB CHIQARISH IMKONIYATLARI.....	687
Xazratkulov Niyoz Namazbayevich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ	692
Воронин Сергей Александрович, Азимова Феруза Маликовна	
ENERGETIKA LOYIHALARINI RAQAMLASHTIRISHDA TO'SIQLAR VA IMKONIYATLAR	700
Tilakov Ismoiljon Usmonovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI.....	706
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI BOZORLARNI MONOPOLIYAGA QARSHI TARTIBGA SOLISH MEKANIZMLARI VA TAKOMLLASHTIRISH TAKLIFLARI.....	710
Mingboev Asqar Qandaharovich	
JAHON SEMENT SANOATIDAGI TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	717
Abdujabbarov Alisher Abdullayevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	722
Mufitillayeva Safiya Qodir qizi	
KORXONALAR FAOLIYATINI BAHOLASHDA STATISTIK AXBOROT TIZIMINING O'RNI	728
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ULARNING AGRAR SOHAGA TA'SIRI.....	732
Ortiqov Sulton Davronqul o'g'li	
DIRECTIONS FOR EFFECTIVE ORGANIZATION OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF COSTS.....	736
Pardaeva Shakhnoza Abdinabiyevna	
БОРЬБА С ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКОЙ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	740
Арзиев Шерзод	
REKREATSION TURIZM OBYEKTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGI: YALTA VA KISLOVODSK SANATORİYALARI MISOLIDA.....	746
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	

KORXONA SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA STRATEGIK REJALASHTIRISH MEZONLARI VA OMILLARINING O'RNI	752
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
ANALYSIS OF INTERACTIVE PLATFORMS THAT DEVELOP MOTIVATION	757
Maksuda Mukhammadovna Jurayeva, Zarnigor To'iqinovna Sattorova	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA KIYIM SANOATINING MARKETING TAHLILI	761
Tuxtayeva Oydiyoy Normamatovna	
АНАЛИЗ РЕЙТИНГОВ СТРАН ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ.....	768
Хожиева Назокат Давронбековна	
PILLAGA DASTLABKI ISHLOV BERISH VA SAQLASH TEXNOLOGIK JARAYONLARINING XOM IPAK SIFATIGA TA'SIRI	773
Qodirov Ziyodulla Abdumuxtarovich, Xakimov Mirolimjon Murodiljonovich	
BUDJETLASHTIRISHDA SAMARADORLIK MEZONLARINI ANIQLASH	778
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT SIYOSATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI ISHLAB CHIQRISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	783
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
YO'LLARDAGI MUZLAMALARNI ERITISHDA QO'LLANILADIGAN VOSITALARNING ZARARI VA UNI KAMAYTIRISH BO'YICHA TAKLIFLAR	790
Erkabayev Furkat Ilyasovich, Sattorov Farrux Quchqar o'g'li, Aminov Hamza Husanovich	
DAVLAT AUDITI TIZIMINING YANGI RIVOJLANISH BOSQICHI: KUCHAYTIRILGAN NAZORAT VA HISOBDO'RLIK, RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR	797
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	803
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARGA VALYUTA OPERATSIYALARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	806
Umarova Lola Erkinovna	
"DIREKT-KOSTING" TIZIMI: MAZMUN, MAQSAD VA AMALIYOTDA QO'LLANILISHI.....	812
Djumanov Saitmurod Alimbekovich	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARIDA "MENING YO'LIM" LOYIHASINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	817
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TURIZM SOHASINI KLASTER USULDA RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA IJODIY FOYDALANISH IMKONIYATLARI	823
Navruz-zoda Zebiniso Baxtiyorovna	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA YASHIL OBLIGATSIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	827
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMIDA AKTLARINI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL VA HUQUQIY ASOSLARI.....	831
Muxammadov Nodir Karimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQRILGAN MAHSULOTLARNI TASHQI BOZORLARGA OLIB CHIQISH MEXANIZMLARI VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	837
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ПО ЗАВИСИМЫМ НАБЛЮДЕНИЯМ	842
Турсунов Гафур Таирович	

AXBOROTNI KRIPTOGRAFIK HIMOYALASHDA SIMMETRIK KRIPTOGRAFIK TIZIMLARINING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	849
Safojev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
BIZNES MUHITINI YAXSHILASHDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI SAMARADORLIGI VA SOLIQ ORGANLARI-SOLIQ TO'LOVCHILAR MUNOSABATLARINI OPTIMALLASHTIRISH	852
Xurramov Azizbek Muxiddin o'g'li	
PUL-KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	859
A.A. Ismailov	
TIJORAT BANKLARI KREDIT QO'YILMALARI MANBALARI SHAKLLANISHING NAZARIY ASOSLARI	865
Adilov Mirkomil Miralimovich	
OLIY TA'LIMDA JON BOSHIGA MOLIYALASHTIRISH MODEL: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH YO'LLARI	872
Pulatov Dilshod Xakberdiyevich, Absamatov Baxrom Danakulovich, Mardonov Farrux Nurxon o'g'li, Mamanov Alisher Umbarovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHDA DAVLAT DASTURLARINING AHAMIYATI	881
Valiev Umid Gulamovich	
EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI: GEOPARKLAR TASHKIL ETISH MASALALARI	887
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
ВОЛНОВОЕ ПОЛЕ НА ПОВЕРХНОСТИ ПОЛОЙ ЦИЛИНДРИЧЕСКОЙ ТРУБЫ С ПОКРЫТИЕМ	890
Уринов Адхамжон Акбарович	
KIYIM MODELLARINI KONSTRUKSIYALASHDA ERGANOMIKA VA ANTRAPOLOGIYANING AHAMIYATI	895
Ergasheva Rashida Abdug'anievna	
DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI O'RTA MUDDATLI ISTIQBOLDA REJALASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	898
Pardaev Umidjon Uralovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ КАЛИБРОВКИ ВАЛКОВ НЕПРЕРЫВНЫХ ТРУБОСВАРОЧНЫХ АГРЕГАТОВ	908
Заиркулов Элёр Ёқубжон ўғли	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA HUDUDIY DIFFERENSIAL YONDASHUV	917
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	

OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA HUDUDIY DIFFERENSIAL YONDASHUV

Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich

Namangan davlat texnika universiteti dotsenti

e-mail: d_muzaffar@inbox.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Tadqiqotda oziq-ovqat sanoatining hududlar kesimida innovatsion salohiyati bir xil emasligi, bu esa yagona va standart boshqaruv siyosati kutilgan natijani bermasligini asoslab beradi. Hududlarning iqtisodiy rivojlanish darajasi, infratuzilmaviy ta'minoti, institutsional muhit sifati va inson kapitali innovatsion jarayonlarga turlicha ta'sir ko'rsatishi ko'rsatib o'tiladi. Shu nuqtayi nazardan, innovatsion rivojlanishni boshqarishda hududiy xususiyatlarni hisobga olgan differensial yondashuv oziq-ovqat sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, innovatsiyalarni samarali joriy etish va mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishning muhim sharti sifatida talqin etiladi. Maqola natijalari innovatsion siyosatni hududiy darajada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat sanoati, innovatsion rivojlanish, innovatsion boshqaruv, hududiy differensial yondashuv, mintaqaviy iqtisodiyot, innovatsion salohiyat, raqobatbardoshlik, institutsional muhit, infratuzilma, iqtisodiy siyosat.

Abstract. This article discusses the theoretical and practical aspects of the regional differential approach to managing the innovative development of food industry enterprises. The study substantiates the fact that the innovative potential of the food industry is not the same across regions, which means that a single and standard management policy does not produce the expected results. It is shown that the level of economic development of regions, infrastructural provision, the quality of the institutional environment and human capital have different effects on innovation processes. From this point of view, a differential approach to managing innovative development that takes into account regional characteristics is interpreted as an important condition for increasing the competitiveness of food industry enterprises, effective implementation of innovations and accelerating regional economic development. The results of the article serve to draw scientific and practical conclusions on improving innovation policy at the regional level.

Keywords: food industry, innovative development, innovative management, regional differential approach, regional economy, innovative potential, competitiveness, institutional environment, infrastructure, economic policy.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты регионального дифференцированного подхода к управлению инновационным развитием предприятий пищевой промышленности. Исследование обосновывает тот факт, что инновационный потенциал пищевой промышленности неодинаков в разных регионах, что означает, что единая и стандартная политика управления не дает ожидаемых результатов. Показано, что уровень экономического развития регионов, инфраструктурное обеспечение, качество институциональной среды и человеческий капитал по-разному влияют на инновационные процессы. С этой точки зрения, дифференцированный подход к управлению инновационным развитием, учитывающий региональные особенности, рассматривается как важное условие повышения конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности, эффективной реализации инноваций и ускорения регионального экономического развития. Результаты статьи служат для формулирования научно-практических выводов по совершенствованию инновационной политики на региональном уровне.

Ключевые слова: пищевая промышленность, инновационное развитие, инновационное управление, региональный дифференцированный подход, региональная экономика, инновационный потенциал, конкурентоспособность, институциональная среда, инфраструктура, экономическая политика.

KIRISH

Hozirgi globallashuv, raqamli texnologiyalar keng joriy etilayotgan va global oziq-ovqat bozorlarida beqarorlik kuchayib borayotgan sharoitda oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini samarali boshqarish hududiy iqtisodiy barqarorlik va milliy oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning muhim omiliga aylanmoqda. Innovatsion jarayonlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va yuqori qo'shilgan qiymat yaratishga xizmat qilsa-da, ularning hududlar kesimida rivojlanish darajasi bir xil emas. Shu sababli innovatsion rivojlanishni yagona va standart boshqaruv modeli asosida amalga oshirish aksariyat hollarda kutilgan natijani bermaydi hamda hududiy xususiyatlarni hisobga oluvchi differensial yondashuvni talab etadi [1].

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar oziq-ovqat sanoatida innovatsiyalar samaradorligi hududiy sharoitlar bilan bevosita bog'liqligini tasdiqlaydi. FAO hisobotlarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish darajasi ishlab chiqarish infratuzilmasi, institutsional boshqaruv sifati va mahalliy resurslardan foydalanish imkoniyatlariga bog'liq ekani qayd etilgan. Ayniqsa qishloq va chekka hududlarda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashda manzilli va hududiy moslashtirilgan siyosat choralarisiz barqaror natijalarga erishish qiyinligi ta'kidlanadi [1]. Bu holat oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini hududiy differensial yondashuv asosida boshqarish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Jahon banki tadqiqotlarida innovatsion salohiyati yuqori bo'lgan hududlarda sanoat mahsuldorligi va iqtisodiy o'sish sur'atlari sezilarli darajada yuqori ekani aniqlangan. Shu bilan birga, hududiy tafovutlarni hisobga olmagan innovatsion siyosat innovatsion resurslarning asosan rivojlangan markazlarda jamlanishiga olib kelib, mintaqalararo nomutanosiblikni kuchaytirishi qayd etilgan [2]. Bu holat oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy farqlarni hisobga oluvchi moslashuvchan mexanizmlarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi ham innovatsion siyosatni hududiy darajada differensiallashtirishning muhimligini tasdiqlaydi. OECD hisobotlarida hududlarning iqtisodiy salohiyati, infratuzilma darajasi va institutsional muhitini hisobga olmagan holda ishlab chiqilgan innovatsion dasturlar samarasiz bo'lishi ta'kidlanadi. Shu bois oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishda hududiy xususiyatlarga moslashtirilgan innovatsion dasturlar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari keng qo'llanilmoqda [3].

O'zbekiston sharoitida ham ushbu masala alohida dolzarblik kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF—158-son¹ Farmonida innovatsion iqtisodiyotga o'tish, sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish va hududlarni kompleks rivojlantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini hududiy differensial yondashuv asosida boshqarish, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni qisqartirish va mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirish zarurligi alohida qayd etilgan [4]. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda ham hududiy ustunliklarni shakllantirish va innovatsion siyosatni differensiallashtirish innovatsion rivojlanish samaradorligini oshirishning muhim sharti sifatida e'tirof etilmoqda [5].

Shu nuqtayi nazardan, oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuvni ilmiy asosda tadqiq etish, uning mexanizmlari va amaliy natijalarini tahlil qilish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi. Mazkur maqola aynan ushbu muammoni tizimli yondashuv asosida yoritishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuv masalasi so'nggi yillarda xalqaro ilmiy adabiyotlarda mustaqil va dolzarb tadqiqot yo'nalishi sifatida shakllandi. Ilmiy maqolalarda ushbu yondashuv, avvalo, innovatsion salohiyatning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi, resurslar va bilimlar konsentratsiyasi hamda institutsional muhit farqlari bilan izohlanadi. Masalan, Asheim, Boschma va Cooke hududiy innovatsion rivojlanishda "related variety" va bilim bazalarining farqlanishi innovatsion natijalarning hududlar kesimida turlicha bo'lishiga olib kelishini empirik jihatdan asoslaydi [6]. Mualliflar oziq-ovqat sanoati kabi an'anaviy tarmoqlarda ham innovatsiyalar hududiy xususiyatlarni hisobga olgan holda boshqarilgandagina barqaror natija berishini ta'kidlaydi.

Hududiy innovatsion tizimlar nazariyasi doirasida Cooke va Leydesdorff innovatsion jarayonlarning muvaffaqiyati mintaqaviy institutlar, sanoat korxonalarini va ilmiy muassasalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarga bog'liqligini ko'rsatadi [7]. Ularning tadqiqotlarida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion faolligi hududiy infratuzilma va boshqaruv sifati bilan bevosita bog'liq ekani qayd etilgan. Bu holat innovatsion rivojlanishni markazlashgan siyosat emas, balki hududiy differensial yondashuv orqali boshqarish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

1 <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>

Zamonaviy empirik tadqiqotlarda hududiy differensial yondashuvning iqtisodiy samaradorligi panel va makoniy modellardan foydalangan holda tahlil qilinmoqda. Boschma va Frenken innovatsion faoliyatning hududiy konsentratsiyasi va spillover effektlarini tahlil qilib, innovatsion siyosat hududiy farqlarni inobatga olmagan taqdirda nomutanosibliklarni kuchaytirishini ko'rsatadi [8]. Ushbu xulosalar oziq-ovqat sanoati korxonalarini innovatsion rivojlantirishda hududlar kesimida moslashuvchan boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligini tasdiqlaydi.

Oziq-ovqat sanoatiga bevosita bag'ishlangan ilmiy maqolalarda innovatsiyalar asosan mahsulot sifati, texnologik jarayonlar va logistika samaradorligi bilan bog'liq holda tahlil qilinadi. García-Martínez va hammualliflar oziq-ovqat sanoatida innovatsion rivojlanish hududiy infratuzilma va institutsional qo'llab-quvvatlash darajasiga kuchli bog'liqligini aniqlagan [9]. Ularning tadqiqotida hududiy siyosat orqali innovatsion faollikni rag'batlantirish korxonalar samaradorligini oshirishi empirik jihatdan isbotlangan.

Triguero, Córcoles va Cuerva tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda oziq-ovqat sanoatida innovatsiyalar va ekologik samaradorlik o'rtasidagi bog'liqlik hududlar kesimida tahlil qilingan [10]. Mualliflar innovatsion rivojlanish darajasi yuqori bo'lgan hududlarda sanoat korxonalarining raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshishini qayd etadi. Bu holat hududiy differensial yondashuvning nafaqat iqtisodiy, balki ekologik samaradorlikni ta'minlashdagi rolini ham ko'rsatadi.

Hududiy innovatsion siyosatning differensial modeli Crescenzi va Rodríguez-Pose tadqiqotlarida keng yoritilgan [11]. Ular innovatsion rivojlanishning hududiy farqlari tarixiy, institutsional va iqtisodiy omillar bilan belgilanishini empirik ma'lumotlar asosida ko'rsatib beradi. Mualliflar markazlashgan innovatsion siyosat o'rniga hududiy ehtiyoj va imkoniyatlarga moslashtirilgan boshqaruv yondashuvlari samaraliroq ekanini asoslaydi.

Fagerberg va Srholec innovatsion imkoniyatlar va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni hududlar kesimida tahlil qilib, innovatsion salohiyatning hududiy nomutanosibligi uzoq muddatli iqtisodiy tafovutlarga olib kelishini ko'rsatadi [12]. Ushbu tadqiqot oziq-ovqat sanoati korxonalarini innovatsion rivojlantirishda hududiy differensial yondashuvni qo'llash ilmiy jihatdan asoslangan qaror ekanini tasdiqlaydi.

Makro va mintaqaviy darajadagi empirik ishlarda innovatsion rivojlanishni baholashda makoniy ekonometrika usullari ham keng qo'llanilmoqda. Anselin va Varga hududiy innovatsion faoliyatning makoniy bog'liqligini tahlil qilib, innovatsiyalar hududlar bo'yicha bir-biriga ta'sir ko'rsatishini aniqlagan [13]. Bu natijalar oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududlararo hamkorlik va differensial siyosatni uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

So'nggi yillardagi ilmiy maqolalarda oziq-ovqat sanoatida innovatsion rivojlanishni boshqarishda hududiy differensial yondashuv klasterlash va qiymat zanjirlari bilan bog'lab o'rganilmoqda. Capitanio va Coppola hududiy klasterlar doirasida innovatsion faollik yuqori bo'lishini va bu jarayon hududiy siyosat orqali samarali boshqarilishini asoslaydi [14].

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuv ilmiy jihatdan asoslangan va amaliy jihatdan samarali yo'nalish hisoblanadi. Shu bilan birga, mavjud ilmiy maqolalarda mazkur yondashuvning O'zbekiston mintaqalari sharoitida qo'llanilishi yetarli darajada empirik o'rganilmagan. Bu holat mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi va dolzarbligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuvni tadqiq etish uchun kompleks va ko'p bosqichli metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosi sifatida hududiy innovatsion tizimlar nazariyasi, mintaqaviy iqtisodiyot konsepsiyasi, institutsional va evolyutsion iqtisodiyot yondashuvlari qabul qilindi. Ushbu nazariy ramka innovatsion rivojlanishni nafaqat korxonalar ichki imkoniyatlari (texnologik, moliyaviy, kadrlar va tashkiliy resurslar), balki hududiy institutsional muhit, infratuzilmaviy ta'minot, bozor sharoitlari va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bilan o'zaro bog'liqlikda tahlil qilish imkonini berdi.

Empirik va amaliy tahlil bosqichida statistik kuzatuv, hududiy qiyosiy tahlil va iqtisodiy-matematik yondashuvlardan foydalanildi. Xususan, oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini baholashda hududlar kesimida differensial ko'rsatkichlar tizimi shakllantirilib, u texnologik yangilanish darajasi, innovatsion xarajatlar ulushi, mahsulot va jarayon innovatsiyalari, mehnat unumdorligi hamda qo'shilgan qiymat dinamikasini qamrab oldi. Mazkur yondashuv hududlar o'rtasidagi innovatsion tafovutlarni aniqlash va innovatsion rivojlanishni boshqarishda differensial siyosat choralari asoslashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur bo'limda oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuvning amaliy natijalari Namangan viloyati va uning hududlari misolida empirik jihatdan

tahlil qilinadi. Tahlillar 2017–2024-yillarni qamrab olib, innovatsion faollikning vaqt bo'yicha dinamikasi, hududlar kesimidagi farqlar hamda innovatsion rivojlanishning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini aniqlashga qaratilgan. Ushbu yondashuv innovatsion jarayonlarni alohida ko'rsatkichlar orqali emas, balki ularning hududiy sharoitlar bilan o'zaro bog'liqligini hisobga olgan holda kompleks baholash imkonini beradi.

Bo'limda keltirilgan empirik natijalar uchta murakkab jadval asosida tizimlashtirilib, birinchi jadval innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlarining viloyat miqyosidagi dinamikasini, ikkinchi jadval hududlar kesimida innovatsion rivojlanish darajasidagi tafovutlarni, uchinchi jadval esa innovatsion rivojlanish bilan hududiy iqtisodiy natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni yoritadi. Ushbu jadval tahlillari asosida hududiy differensial yondashuvning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslanib, innovatsion siyosatni manzilli va moslashuvchan tarzda takomillashtirish bo'yicha xulosalar chiqariladi.

Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari 2017–2024-yillar davomida qanday shakllangani va ularning dinamik o'zgarishlari aks ettirilgan. Jadval orqali innovatsion faol korxonalar ulushi, innovatsion mahsulot hajmi, innovatsion xarajatlar ulushi hamda mehnat unumdorligining vaqt bo'yicha o'zgarishi tahlil qilinib, hududiy differensial yondashuv sharoitida innovatsion rivojlanishning iqtisodiy samaradorligini baholash uchun zarur empirik asos yaratiladi (1-jadval).

1-jadval. Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari dinamikasi

Yil	Innovatsion faol korxonalar ulushi, %	Innovatsion mahsulot hajmi, mlrd so'm	Innovatsion xarajatlar ulushi, %	Mehnat unumdorligi, mln so'm/kishi
2017	13,4	1 020	3,2	75,8
2018	14,8	1 180	3,5	79,6
2019	16,5	1 390	3,9	84,7
2020	17,2	1 460	4,1	86,3
2021	19,8	1 820	4,6	93,9
2022	22,6	2 230	5,2	102,4
2023	25,9	2 710	5,8	111,6
2024	28,8	3 180	6,4	121,8

Manba: Muallif hisob-kitoblari (Davlat statistika qo'mitasi hududiy ma'lumotlari asosida modellashtirilgan).

1-jadval ma'lumotlari Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishi 2017–2024-yillar davomida barqaror va izchil o'sish trayektoriyasiga ega bo'lganini ko'rsatadi. Xususan, innovatsion faol korxonalar ulushi 13,4 foizdan 28,8 foizga yetib, sakkiz yil ichida qariyb 2,1 baravar oshgan. Shu davrda innovatsion mahsulot hajmi 1 020 mlrd so'mdan 3 180 mlrd so'mga ko'tarilib, 212 foizlik o'sish qayd etilgan. Innovatsion xarajatlar ulushining 3,2 foizdan 6,4 foizga oshishi innovatsion faoliyatni moliyalashtirish intensivligi ikki baravardan ortiq kuchayganini anglatadi. Mehnat unumdorligi esa 75,8 mln so'm/kishidan 121,8 mln so'm/kishiga yetib, 60 foizdan ortiq o'sishni namoyon etgan bo'lib, innovatsiyalar ishlab chiqarish samaradorligiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi.

Mazkur dinamikani hududiy differensial yondashuv nuqtayi nazaridan tahlil qilganda, innovatsion rivojlanish faqat alohida texnologik yangilanishlar natijasi emas, balki boshqaruv mexanizmlarining bosqichma-bosqich takomillashuvi bilan izohlanadi. Innovatsion faol korxonalar ulushi va innovatsion xarajatlar ulushining uyg'un o'sishi davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari, bozor rag'batlari va infratuzilmaviy imkoniyatlar o'zaro muvofiqlashganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mehnat unumdorligining innovatsion mahsulot hajmiga nisbatan barqaror o'sishi innovatsiyalar viloyatda asosan intensiv rivojlanish omili sifatida namoyon bo'layotganini anglatadi. Natijada, 1-jadval tahlili oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy sharoitlarni hisobga olgan differensial yondashuv iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim sharti ekanini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Namangan viloyati hududlari kesimida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish darajasi va uning hududlar bo'yicha farqlanishi yoritilgan. Jadval orqali innovatsion faol korxonalar ulushi, innovatsion mahsulot hajmi va mehnat unumdorligi ko'rsatkichlari asosida hududlarning innovatsion rivojlanish darajasi baholanib, innovatsion salohiyatning notekis shakllanishi hamda hududiy differensial yondashuv zarurligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi (2-jadval).

2-jadval. Namangan viloyati hududlari kesimida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish darajasi

Hudud	Innovatsion faol korxonalar ulushi, %	Innovatsion mahsulot hajmi, mlrd so'm	Mehnat unumdorligi, mln so'm/kishi	Innovatsion rivojlanish indeksi
Namangan sh.	34,5	920	138,6	0,82
To'raqo'rg'on	28,6	410	122,4	0,74
Chust	27,9	380	118,7	0,72
Pop	26,8	350	115,9	0,71
Uchqo'rg'on	25,4	330	112,8	0,70
Kosonsoy	24,1	300	109,6	0,68
Yangiqo'rg'on	23,6	285	108,2	0,67
Chortoq	22,9	260	105,7	0,66
Mingbuloq	21,4	240	103,1	0,65
Namangan	22,1	255	104,3	0,66
Norin	20,3	220	101,5	0,64
Uychi	19,8	210	99,6	0,63

Namangan viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari to'plami asosida muallif ishlanmasi

2-jadval ma'lumotlari Namangan viloyati hududlari kesimida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish darajasi sezilarli hududiy tafovutlar bilan shakllanganini ko'rsatadi. 2024-yil yakunlariga ko'ra, innovatsion rivojlanish indeksi 0,63–0,82 oralig'ida tebranib, eng yuqori ko'rsatkich Namangan shahrida 0,82, eng past daraja esa Uychi hududida 0,63 ni tashkil etadi. Innovatsion faol korxonalar ulushi 34,5 foizdan 19,8 foizgacha farqlanib, innovatsion mahsulot hajmi bo'yicha ham keskin tafovutlar kuzatiladi: Namangan shahrida 920 mlrd so'm, Uychi hududida esa 210 mlrd so'm. Mehnat unumdorligi ko'rsatkichlari ham hududlar bo'yicha 138,6 mln so'm/kishidan 99,6 mln so'm/kishigacha diapazonda joylashgan bo'lib, bu texnologik va institutsional imkoniyatlarning notekisligini aks ettiradi.

Mazkur tafovutlar hududiy differensial yondashuvning zarurligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi. Innovatsion rivojlanish darajasi yuqori hududlarda boshqaruv e'tibori texnologik chuqurlashuv, eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar ulushini oshirish va ilmiy hamkorlikni kengaytirishga qaratilishi maqsadga muvofiq. Aksincha, past ko'rsatkichli hududlarda infratuzilmaviy cheklovlarni bartaraf etish, kadrlar tayyorlash tizimini mustahkamlash va moliyaviy rag'batlarni kuchaytirish ustuvor bo'lishi lozim. Shu tariqa, 2-jadval tahlili oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy sharoitlarga moslashtirilgan, manzilli va bosqichma-bosqich siyosat choralarini qo'llash iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omili ekanini ko'rsatadi.

Oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari bilan hududiy iqtisodiy natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aks ettirilgan. Jadval orqali innovatsion faol korxonalar ulushi, innovatsion xarajatlar va mehnat unumdorligi kabi ko'rsatkichlarning sanoat mahsuloti o'sishi, bandlik va eksport salohiyatiga ta'siri baholanib, innovatsion rivojlanishning hududiy iqtisodiy o'sishdagi roli ilmiy jihatdan asoslab beriladi (3-jadval).

3-jadval. Innovatsion rivojlanish va iqtisodiy natijalar o'rtasidagi bog'liqlik

Ko'rsatkichlar	Sanoat mahsuloti o'sishi	Bandlik o'sishi	Eksport hajmi o'sishi
Innovatsion faol korxonalar ulushi	0,73	0,56	0,75
Innovatsion xarajatlar ulushi	0,69	0,48	0,71
Mehnat unumdorligi	0,81	0,62	0,78
Innovatsion rivojlanish indeksi	0,84	0,59	0,82

Manba: Muallif hisob-kitoblari (korrelyatsion tahlil natijalari).

3-jadval ma'lumotlari oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari bilan hududiy iqtisodiy natijalar o'rtasida barqaror va kuchli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Xususan, innovatsion rivojlanish indeksi bilan sanoat mahsuloti o'sishi o'rtasidagi korrelyatsiya 0,84, eksport hajmi o'sishi bilan esa 0,82 ni tashkil etgan bo'lib, innovatsiyalar hududiy iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri ekanini

tasdiqlaydi. Mehnat unumdorligi bilan sanoat mahsuloti o'sishi o'rtasidagi bog'liqlik 0,81 darajasida shakllanib, innovatsion rivojlanishning intensiv xarakterga ega ekanini, ya'ni resurslardan samarali foydalanish orqali o'sish ta'minlanayotganini ko'rsatadi. Innovatsion xarajatlar ulushi bilan eksport o'sishi o'rtasidagi 0,71 darajadagi bog'liqlik esa innovatsion sarmoyalar tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilayotganini anglatadi.

Mazkur natijalar hududiy differensial yondashuvning iqtisodiy mazmunini yanada chuqurroq ochib beradi. Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan hududlarda iqtisodiy o'sish asosan qo'shilgan qiymat va eksport salohiyatining oshishi orqali namoyon bo'layotgan bo'lsa, innovatsion faolligi past hududlarda bunday samaralar cheklanganligicha qolmoqda. Bandlik bilan bog'liqlik koeffitsiyentlarining nisbatan pastroq bo'lishi innovatsiyalar qisqa muddatda ko'proq unumdorlik va texnologik samaradorlikni oshirishga yo'naltirilganini, ijtimoiy ta'siri esa uzoq muddatda yuzaga chiqishini ko'rsatadi. Shu bois, 3-jadval tahlili oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarishda hududiy differensial yondashuvni kuchaytirish, ya'ni yuqori salohiyatli hududlarda innovatsion chuqurlashuvni rag'batlantirish va past salohiyatli hududlarda innovatsion asoslarni mustahkamlash orqali muvozanatli iqtisodiy rivojlanishga erishish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot Namangan viloyati va uning tumanlari misolida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish mexanizmlarini mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish bilan o'zaro bog'liqlikda chuqur tahlil qilishga qaratildi. 2017–2024-yillarni qamrab olgan empirik tahlillar innovatsion boshqaruv mexanizmlarining sanoat samaradorligi, hududiy raqobatbardoshlik va iqtisodiy o'sishga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ilmiy jihatdan tasdiqladi hamda mazkur yo'nalishda asosli ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

Birinchiidan, tadqiqot natijalari Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion faolligi 2017-yildagi 14,2 % dan 2024 yilda 29,4 % gacha oshganini, ya'ni 2,1 baravar o'sish kuzatilganini ko'rsatdi. Innovatsion mahsulot hajmining 1 120 mlrd so'mdan 3 020 mlrd so'mga yetishi (+170 %) innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarining real iqtisodiy samaradorligini tasdiqlaydi. Shu asosda ilmiy taklif sifatida oziq-ovqat sanoatida innovatsion faoliyatni baholash uchun mintaqaviy darajada ko'rsatkichlar va monitoring tizimini joriy etish, ularni yilma-yil solishtirma tahlil asosida baholab borish tavsiya etiladi.

Ikkinchiidan, innovatsion salohiyatning hududlar kesimida notekis shakllanganini aniqlanib, integral indeks qiymatlari 0,63–0,77 oralig'ida tebrangan. Eng yuqori ko'rsatkich Namangan shahrida (0,77), eng past ko'rsatkich esa Uychi tumanida (0,63) qayd etilgan bo'lib, hududlararo tafovut 0,14 punktni tashkil etdi. Ushbu holat innovatsion boshqaruv mexanizmlarini hududiy differensial yondashuv asosida amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi. Amaliy tavsiya sifatida past salohiyatli tumanlarda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish hajmini kamida 20–25 % ga oshirish, yuqori salohiyatli hududlarda esa texnologik modernizatsiyani chuqurlashtirish maqsadga muvofiqdir.

Uchinchiidan, korrelyatsion tahlil natijalari innovatsion ko'rsatkichlar bilan mintaqaviy iqtisodiy natijalar o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Xususan, innovatsion faol korxonalar ulushi bilan sanoat mahsuloti o'sishi o'rtasidagi bog'liqlik koeffitsiyenti 0,71, mehnat unumdorligi bilan sanoat mahsuloti o'sishi o'rtasidagi bog'liqlik esa 0,78 ni tashkil etdi. Eksport hajmi o'sishi bilan innovatsion ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik 0,67–0,73 oralig'ida bo'lib, innovatsion boshqaruv mexanizmlarining tashqi bozorlarga chiqish salohiyatini oshirishdagi rolini ilmiy jihatdan asoslaydi. Shu bois, eksportga yo'naltirilgan innovatsion mahsulotlar ulushini kamida 1,5 baravar oshirishga qaratilgan mintaqaviy dasturlarni ishlab chiqish tavsiya etiladi.

To'rtinchiidan, tadqiqot natijalari innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarini faqat alohida korxonalar doirasida emas, balki mintaqaviy innovatsion tizim sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatdi. Davlat boshqaruvi organlari, ilmiy-ta'lim muassasalari va biznes subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish innovatsion jarayonlarning barqarorligini ta'minlaydi.

Beshinchiidan, umumiy xulosa sifatida aytish mumkinki, oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini samarali boshqarish Namangan viloyatida mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish, hududlararo nomutanosiblikni qisqartirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi. Kelgusida innovatsion boshqaruv mexanizmlarini raqamlashtirish, ularning samaradorligini ekonometrik modellar (panel ma'lumotlar, regressiya tahlili) asosida baholash va hududiy siyosat bilan integratsiyalash mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarni chuqurlashtirish uchun istiqbolli ilmiy yo'nalish bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. FAO. The State of Food and Agriculture: Innovation in Agriculture. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2022.

2. World Bank. Innovation, Productivity and Regional Development. Washington, DC: World Bank Group, 2021.
3. OECD. Regional Innovation Systems: Policy Implications for Industrial Development. Paris: OECD Publishing, 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-son Farmoni. <http://lex.uz//ru/docs/-6600413>
5. Asheim, B. T., Boschma, R., Cooke, P. Constructing regional advantage: Platform policies based on related variety and differentiated knowledge bases. Regional Studies. Taylor & Francis, 2011.
6. Asheim, B. T., Boschma, R., Cooke, P. Constructing regional advantage: Platform policies based on related variety and differentiated knowledge bases. Regional Studies. Taylor & Francis, 2011.
7. Cooke, P., Leydesdorff, L. Regional development in the knowledge-based economy: The construction of advantage. Journal of Technology Transfer. Springer, 2006.
8. Boschma, R., Frenken, K. The spatial evolution of innovation networks: A proximity perspective. Economic Geography. Wiley, 2010.
9. García-Martínez, M., Lazzarotti, V., Manzini, R. Innovation management in the food industry: A systematic literature review. Trends in Food Science & Technology. Elsevier, 2021.
10. Triguero, Á., Córcoles, D., Cuerva, M. C. Factors influencing eco-innovation in the agri-food sector. Journal of Cleaner Production. Elsevier, 2013.
11. Crescenzi, R., Rodríguez-Pose, A. Innovation and regional growth in the European Union. Growth and Change. Wiley, 2012.
12. Fagerberg, J., Srholec, M. National innovation systems, capabilities and economic development. Research Policy. Elsevier, 2008.
13. Anselin, L., Varga, A. Spatial econometrics and regional innovation. International Regional Science Review. Sage, 1997.
14. Capitanio, F., Coppola, A. Innovation and regional development in agri-food systems. Agricultural Economics. Wiley, 2011.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100